

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ РАКЕТНО-КОСМІЧНОГО МАШИНОБУДУВАННЯ
ДНІПРОВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені ОЛЕСЯ ГОНЧАРА**

Циклова комісія суспільних дисциплін

Практичні заняття (семінари)

з предмету профільної середньої освіти

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА

Освітньо-кваліфікаційний рівень: фаховий молодший бакалавр

Спеціальність:

- 071 Облік і оподаткування
- 121 Інженерія програмного забезпечення
- 123 Комп'ютерна інженерія
- 131 Прикладна механіка
- 133 Галузеве машинобудування
- 134 Авіаційна та ракетно – космічна техніка
- 141 Електроенергетика, електротехніка та Електромеханіка

Розробив: викладач Григор'єв А.М.

Розглянуто та схвалено на засіданні

Циклової комісії

Суспільних дисциплін

Протокол № _____ від _____ 20 ____ р.

Голова ЦК Ольга ГРИГОР'ЄВА

Дніпро

СЕМІНАР (Практичне заняття) №1
з навчальної дисципліни Громадянська освіта

Тема: Як ідентифікувати наше середовище. Громадянський вимір української ідентичності.

Мета: студент/студентка досліджує характеристики, які визначають сутність, ідентичність людини та чинники, які впливають на її формування; студент/студентка розуміє багатогранну природу ідентичності, коли кожна людина може належати до різних спільнот за етнічною, громадянською, територіальною, релігійно-конфесійною та іншими ознаками; студент/студентка закріплює розуміння процесу формування громадянської позиції особистості, дають відповідь на запитання «Що означає бути українцем/українкою?», закріплюють розуміння ролі людини у суспільстві. Студент/студентка аналізуючи ситуації, які стосуються питання власної ідентичності та ідентичності інших людей.

Матеріально – технічне забезпечення та дидактичні засоби, ТЗН: підручник, картки із завданням для роботи на парах, схеми

Час - 2 години

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРУ (Практичного заняття)

Структура семінару	Відведений час	Методичні рекомендації
1 Організаційна частина	3 хв.	Привітання, визначення присутності студентів на занятті
2 Повідомлення теми, формулювання мети та основних завдань	10 хв.	Включає в себе: вступне зауваження, мотивацію актуальності теми, формулювання мети, огляд головних питань семінару.
3 Основна частина	60 хв.	Соціальна сутність людини пояснює її прагнення долучатися, бути включеною в соціум (спільноту). Це дає індивіду відчуття сталості, захищеності, значущості власної особистості. 1. Ідентифікація - шлях до успіху. 2. Громадянський вимір української ідентичності. 3. Українська Хартія вільної людини.
4 Заключна частина	7 хв.	Включає в себе: узагальнення, теоретичні і фактичні висновки. Повідомлення оцінок.

Література:

1. Бакка Т.В. Інтегрований курс «Громадянська освіта» (рівень стандарту): підруч. Для 10 кл. закладів загальної середньої освіти / Бакка Т.В., Марголіна Л.В., Мелешенко Т.В. – К.: УОВЦ «Оріон», 2018. – 240 с.: іл..
2. Гісем О.О. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / О.О. Гісем, О.О. Мартинюк. – Харків: Вид-во «Ранок», 2018. – 192 ст., іл.
3. Васильків І.Д. Громадянська освіта. Інтегрований курс, рівень стандарту: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. // І.Д.Васильків, В.М. Кравчук, О.А. Сливка, І.З. Танчин, Ю.В. Тимошенко, Л.М. Хлипавка. – Тернопіль: Астон, 2018. – 256с.:іл.
4. Громадянська освіта. 3Д Демократії: думаємо, діємо, діємо: методичний посібник до курсу громадянської освіти для 10-го кл закладів загальної середньої освіти: (в 7-ми частинах) / П. Вербицька, О. Волошенюк, Г. Горленко та ін..; за ред. П.Кендзьора. – Львів: ВД «Панорама», 2018 –

5. Валентій Л.І. Громадянська освіта. Інтегрований курс. 10 кл. 1 семестр / Л.І. Валентій. – Харків : ВГ «Основа», 2018 – 112 с. – (Серія «Мій Конспект»)

Практичні завдання для підготовки до семінару:

1. Кожен студент/студентка заповнює анкету (питання представлені нижче). Заповнені анкети на аркуші формату А4 здаються викладачу.
2. Заповнити таблицю та бути готовим до обговорення її:
Таблиця «Українська ідентичність»

	Важливо	Не важливо
Народитися в Україні		
Мої батьки – етнічні українці, або хоча б один з них		
Бути християнином/християнкою		
Дотримуватись українських традицій		
Поважати українську культуру		
Знати історію України та вміти її аналізувати		
Мати українське громадянство		
Відзначати державні свята		
Брати участь в виборах		
Не порушувати соціальні норми та закони		
Захищати свою країну		
Бути громадсько-активною особистістю (волонтерство, ініціативи у місцевій громаді, благодійництво тощо)		

- Які з перелічених аспектів, на вашу думку є важливими, які – другорядними?
- Які якості громадянина України ви б ще додали?

Питання для підготовки до семінару та обговорюються на семінарі:

1. Ідентифікація - шлях до успіху.
2. Громадянський вимір української ідентичності.
3. Українська Хартія вільної людини. Робота з документом.

Теми рефератів та презентацій до семінару:

1. Ідентичність у добу глобалізації: загроза чи нові можливості.
2. Соціалізація індивіда та її етапи?
3. Ідеальна людина Леонарда да Вінчі «Вітрувіанська людина» - символ внутрішньої симетрії людського тіла і Всесвіту.
4. Сім'я. Моделі сімей.
5. Молодіжні субкультури. Хто вони?

АНКЕТА

це опитування має на меті з'ясування захоплень й уподобань студента/студентки нашої групи. Відповіді на питання не є анонімними і будуть презентовані в аудиторії.

1. Про себе (прізвище, ім'я, вік) -
2. Додай фото або автопортрет....

3. Місце народження (країна, регіон, місце) -
4. Моя родина (батьки, чим займаються, старші родичі – бабусі та дідусі, молодші родичі – брати та сестри) -
5. Де навчався (школа, клас) -
6. Улюблена страва
7. Улюблений напій
8. Що подобається найбільше?
9. Що тебе дратує?
10. Твої упередження
11. Які в тебе сильні сторони?....
12. Які в тебе слабкі сторони?
13. В яку історичну епоху ти хотів/хотіла жити?....
14. Яких людей ти бажав/бажала би зустріти? Про що спитав/спитала?....
15. Чи ти хотів/хотіла стати знаменитим? Ким?
16. Які риси характеру своїх друзів тобі подобаються? Чим?
17. Твоє найзаповітніше бажання?
18. Де хотів/хотіла жити? Поясни.
19. Улюблений серіал чи кіно.... Хто головний герої, що подобається...
20. Улюблена книжка. Про що в ній...
21. Спорт, спів, танці або інше, що про тебе ...

Питання до формування понять:

1. Самореалізація буває (визначаємо перелік, розкриваємо зміст):
 - Професійна – досягнення успіхів в обраній сфері
 - Соціальна – досягнення успіхів у взаєминах у суспільстві, у кількості і якості, які приносять відчуття щастя людині
 - Творча - розкриття талантів в сфері мистецтва та творчості, в науковій діяльності
 - Самореалізація жінок – не тільки і не стільки як інтимній сфері, а зустріти свою любов, відбутися як мама та в усіх інших можливих формах самореалізації
2. Умови та шляхи самореалізації:
 - Можливість людини безперешкодно задовольняти елементарні потреби, необхідні для її фізичного існування
 - Наявність достатньої кількості часу, вільного від повсякденних турбот і від чужої волі та опіки
 - Визнання і забезпечення певних прав і свобод за кожною людиною
 - Реалістичне усвідомлення людиною обсягу своїх здібностей, можливостей їх розвитку і того, у якій сфері вони можуть бути реалізовані
 - Залежність конкретних форм самореалізації від свідомого вибору людини

- Особистий характер відповідальності людини за те, якою мірою вона змогла здійснити самореалізацію.
3. Адаптивність, Креативність, Креативне мислення.

Тест «Які риси притаманні особистостям, здатним до самореалізації»

Тест дозволяє оцінити, наскільки важливі для вас цінності самореалізації. Містить 15 питань-тверджень, оцініть ступінь вашої згоди з кожним із тверджень за такою шкалою:

1 – не згоден, 2 – скоріше не згоден, 3 – скоріше згоден, 4 – повністю згоден.

1. Я не соромлюся жодної зі своїх емоцій.
2. Я відчуваю, що повинен робити те, що очікують від мене інші.
3. Я вірю, що по суті, люди гарні і їм можна довіряти.
4. Я можу сердитися на тих, кого люблю.
5. Завжди необхідно, щоб інші схвалювали те, що я роблю.
6. Я не сприймаю свої слабкості.
7. Мені можуть подобатися люди, чиї дії я можу не схвалювати.
8. Я боюся невдач.
9. Я намагаюся не спрощувати складні питання.
10. Краще бути самим собою, ніж популярним.
11. У моєму житті немає того, чому б я міг себе присвятити.
12. Я можу висловити мої почуття, навіть якщо це приведе до небажаних наслідків.
13. Я не зобов'язаний допомагати іншим.
14. Я стомився від власних страхів.
15. Мене люблять тому, що я люблю.

Опрацювання результатів
тесту «Які риси притаманні особистостям, здатним до самореалізації»

1. Відповіді на питання №2,5,6,8,9,11,13,14 «перекодувати» на протилежні 1 на 4; 4 на 1; 2 на 3; 3 на 2.
2. Підрахувати загальну кількість балів Чим ближче отримана сума до 60 тим більше ви здатні до самореалізації.

СЕМІНАР (Практичне заняття) №2
з навчальної дисципліни Громадянська освіта

Тема: Як захистити свої права в Європейському суді з прав людини

Мета: студент/студентка досліджує поняття «людська гідність» та природу походження прав людини. шлях появи та розширення, визнання та закріплення прав людини. які права є основоположними та як вони забезпечуються хто, чому і яким чином відповідає за захист та забезпечення основних прав людини. Студент/студентка розуміє, які загальнолюдські цінності відображені у правах людини та чому важливо їх захищати, що визнані та закріплені в міжнародних документах права і свободи — результат тривалої боротьби суспільства та конкретних людей для чого необхідно знати свої права та перспективи й загрози розвитку прав людини у майбутньому що права пов'язані з відповідальністю держави перед людиною за забезпечення й дотримання її прав і свобод. Студент/студентка діє, реалізуючи флешмоб, присвячений питанням прав людини. здійснюючи проект «Зробимо їх відомими: борці за права людини серед нас». правомірно реагуючи на протиправні дії.

Матеріально – технічне забезпечення та дидактичні засоби, ТЗН: підручник, картки із завданням для роботи на парах, схеми

Час - 2 години

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРУ (Практичного заняття)

Структура семінару	Відведений час	Методичні рекомендації
1 Організаційна частина	3 хв.	Привітання, визначення присутності студентів на занятті
2 Повідомлення теми, формулювання мети та основних завдань	10 хв.	Включає в себе: вступне зауваження, мотивацію актуальності теми, формулювання мети, огляд головних питань семінару.
3 Основна частина	60 хв.	Права людини отримала по народженню. Права людини — це визнані світовим співтовариством блага й умови життя, яких може домогтися особа від держави і суспільства. Відносини між людьми та відносини людини і держави регламентуються виключно системою права — конституцією та законами. Права гарантують кожній людині її особисту свободу, виключають будь-яку дискримінацію стосовно неї та втручання в її автономію, то для держави права людини — це обов'язок. 1. Універсальні та індивідуальні права та свободи людини. Класифікація. 2. Захист прав та свобод людини. Міжнародні та національні механізми захисту. 3. Як звертатися до Європейського суду з прав людини. Наслідки звернення та наслідки розгляду справи.
4 Заключна частина	7 хв.	Включає в себе: узагальнення, теоретичні і фактичні висновки. Повідомлення оцінок.

Література:

1. Бакка Т.В. Інтегрований курс «Громадянська освіта» (рівень стандарту): підруч. Для 10 кл. закладів загальної середньої освіти / Бакка Т.В., Марголіна Л.В., Мелешенко Т.В. – К.: УОВЦ «Оріон», 2018. – 240 с.: іл..

2. Гісем О.О. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / О.О. Гісем, О.О. Мартинюк. – Харків: Вид-во «Ранок», 2018. – 192 ст., іл.
3. Васильків І.Д. Громадянська освіта. Інтегрований курс, рівень стандарту: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. // І.Д.Васильків, В.М. Кравчук, О.А. Сливка, І.З. Танчин, Ю.В. Тимошенко, Л.М. Хлипавка. – Тернопіль: Астон, 2018. – 256с.:іл.
4. Громадянська освіта. 3Д Демократії: думаємо, дбаємо, діємо: методичний посібник до курсу громадянської освіти для 10-го кл закладів загальної середньої освіти: (в 7-ми частинах) / П. Вербицька, О. Волошенюк, Г. Горленко та ін.; за ред. П.Кендзьора. – Львів: ВД «Панорама», 2018 –
5. Валентій Л.І. Громадянська освіта. Інтегрований курс. 10 кл. 1 семестр / Л.І. Валентій. – Харків : ВГ «Основа», 2018 – 112 с. – (Серія «Мій Конспект»)

Практичні завдання для підготовки до семінару:

1. Кожен студент/студентка Взявши за основу характер та особливості прояву одного чи декількох перелічених ключових понять розділу, список надається, визначте тему та напишіть коротке есе (до 300 слів) опираючись на схему, що подана нижче.

Назва (конкретна, влучна, цікава).

Актуальність. Чому ця проблема важлива?

Теза. Що нам потрібно схвалити або ж спростувати?

Суть. Аргументоване пояснення певного явища.

Позиція. Особисте ставлення до обраної проблеми.

Висновок. Як з цим нам жити далі.

Список головних понять теми:

- ✓ Людська гідність
- ✓ Рівність
- ✓ Рівноправність
- ✓ Права людини
- ✓ Дискримінація
- ✓ Верховенство права
- ✓ Верховенство закону
- ✓ Права дітей

2. Проект «Зробимо їх відомими» Повідомлення з біографіями відомих борців за права та свободи людини. Примітка1.

Питання для підготовки до семінару та обговорюються на семінарі:

1. Універсальні та індивідуальні права та свободи людини. Класифікація
2. Захист прав та свобод людини. Міжнародні та національні механізми захисту.
3. Як звертатися до Європейського суду з прав людини. Наслідки звернення та наслідки розгляду справи.

Теми рефератів та презентацій до семінару:

6. Походження прав та свобод людини та громадянина.
7. Основні документи, що закріплюють Права та Свободи людини та громадянина.
8. Права дитини. Основні правові акти, щодо прав дитини.

9. Механізми захисту прав та свобод людини та громадянина.
10. Європейський суд з прав людини. Механізм роботи.

Примітка1.

Як скласти портрет політичного діяча (загальні правила):

1. Становлення політичного діяча:
 - Характеристика історичної епохи
 - Біографія політичного діяча (де і коли народився, в яких умовах жив, ріс, виховувався)
2. Особисті якості та риси характеру:
 - Формування поглядів
 - Вплив особистих якостей видатної людини та її переконань на практичну діяльність
3. Найбільш важливі вчинки, досягнення особистості:
 - Схарактеризуйте суспільні ідеали
 - Назвіть найважливіші справи життя видатної особистості, її успіхи та невдачі
 - Укажіть, які прошарки населення підтримували її діяльність, а які ні та чому
 - Якими були наслідки діяльності особистості (для сучасників та майбутніх поколінь)
4. Ваше ставлення до історичного діяча:
 - Визначте, які почуття викликає у вас його діяльність
 - Ваше ставлення до засобів та методів його діяльності
 - Дайте свою оцінку його діяльності

СЕМІНАР (Практичне заняття) №3 з навчальної дисципліни Громадянська освіта

Тема: Як подолати шлях від конфлікту до порозуміння.

Мета: студент/студентка різні способи подолання конфлікту: конкуренцію, компроміс, пристосування, співпрацю. Студент/студентка розуміє правила вирішення конфлікту в ході переговорів та медіації. Студент/студентка діє, застосовуючи до вирішення конфліктів методи ефективної комунікації.

Матеріально – технічне забезпечення та дидактичні засоби, ТЗН: підручник, картки із завданням для роботи на парах, схеми

Час - 2 години

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРУ (Практичного заняття)

Структура семінару	Відведений час	Методичні рекомендації
1 Організаційна частина	3 хв.	Привітання, визначення присутності студентів на занятті
2 Повідомлення теми, формулювання мети та основних завдань	10 хв.	Включає в себе: вступне зауваження, мотивацію актуальності теми, формулювання мети, огляд головних питань семінару.
3 Основна частина	60 хв.	На цьому занятті ви навчитесь визначати конструктивні способи виходу з конфліктної ситуації та реалізовувати їх на практиці. Ви ознайомитеся з такими техніками вирішення конфліктів як переговори та медіація, які допоможуть вам ефективно розв'язувати конфліктні ситуації.

		1. Способи подолання конфлікту. 2. Вирішуємо конфлікт самостійно, або вчимося вести переговори. 3. Допомога іншим в вирішенні конфліктних ситуацій.
4 Заключна частина	7 хв.	Включає в себе: узагальнення, теоретичні і фактичні висновки. Повідомлення оцінок.

Література:

6. Бакка Т.В. Інтегрований курс «Громадянська освіта» (рівень стандарту): підруч. Для 10 кл. закладів загальної середньої освіти / Бакка Т.В., Марголіна Л.В., Мелешенко Т.В. – К.: УОВЦ «Оріон», 2018. – 240 с.: іл..
7. Гісем О.О. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / О.О. Гісем, О.О. Мартинюк. – Харків: Вид-во «Ранок», 2018. – 192 ст., іл.
8. Васильків І.Д. Громадянська освіта. Інтегрований курс, рівень стандарту: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. // І.Д.Васильків, В.М. Кравчук, О.А. Сливка, І.З. Танчин, Ю.В. Тимошенко, Л.М. Хлипавка. – Тернопіль: Астон, 2018. – 256с.:іл.
9. Громадянська освіта. 3Д Демократії: думаємо, діємо, діємо: методичний посібник до курсу громадянської освіти для 10-го кл закладів загальної середньої освіти: (в 7-ми частинах) / П. Вербицька, О. Волошенюк, Г. Горленко та ін.; за ред. П.Кендзьора. – Львів: ВД «Панорама», 2018 –
10. Валентій Л.І. Громадянська освіта. Інтегрований курс. 10 кл. 1 семестр / Л.І. Валентій. – Харків : ВГ «Основа», 2018 – 112 с. – (Серія «Мій Конспект»)

Практичні завдання для підготовки до семінару:

1. Вправа «Яблуко та черв'як»

Сядьте зручніше, заплющте очі і уявіть на хвилину, ніби Ви — гарне соковите яблуко, яке висить на гілочці. Всі милуються Вами, захоплюються. Раптом звідки не візьмись, підповзає до вас черв'як і каже: «Зараз я буду тебе їсти!». Що б ви відповіли черв'яку? Розплющте очі і запишіть свою відповідь.

На занятті в аудиторії: Якщо ви та ваші одногрупники дали різні відповіді, то до яких способів вирішення конфліктів ви б віднесли кожен з них? Скористайтесь схемою способів подолання суперечностей.

Питання для підготовки до семінару та обговорюються на семінарі:

1. Способи подолання конфлікту Який можна вважати найефективнішим. Співпраця.
2. Вирішуємо питання самостійною Правила проведення переговорів.
3. Допомога іншим в вирішенні конфліктних ситуацій. Роль та завдання медіатора.

Теми рефератів та презентацій до семінару:

1. Конфліктологія – наука про конфлікт, чи як його вирішувати.
2. Як правильно ставити питання. Види питань.
3. Правила проведення переговорів.
4. Правила поведінки.

До практичного завдання 1. Семінар 3.

Варіанти відповідей	Способи вирішення конфлікту
«Зараз впаду на тебе і розчавлю!»	
«Глянь, яка там соковита груша висить!»	
«Ну, добре, поласуй трохи, решту залиш моїм господарям!»	
«Така вже, вочевидь, в мене доля!»	
«Подивися, на землі є яблука, що вже впали, ти їж їх, вони теж смачні!»	
Ваші варіанти	

Способи вирішення конфлікту:

А. СТРАУС

Б. ХАМЕЛЕОН

В. ПРОТИСТОЯННЯ

Г. ДОМОВЛЕНІСТЬ

Д. ПЕРЕГОВОРИ

Матеріал до семінару 3. Питання 1.

Усі ми маємо досвід участі в конфліктних ситуаціях, і для багатьох з нас він був не завжди позитивним. У цьому процесі важливо не концентрувати увагу на сторонах конфлікту чи його перебігу, а бачити перспективу вирішення проблеми. Успіх в управлінні конфліктами значним чином залежить від поведінки його учасників.

Конфліктологія (наука про конфлікти) вирізняє декілька способів подолання суперечностей. **Співпраця** — спільний пошук шляхів і методів врегулювання конфлікту, вироблення загального рішення з дотриманням інтересів усіх учасників.

Конфліктів не можна уникати. Важливо, щоб усі сторони спільно шукали вихід із ситуації і відкрито обговорювати суперечливі питання. Є два типи успішного завершення конфлікту: компроміс і консенсус.

Компроміс — угода, досягнута за допомогою взаємних поступок	Консенсус — збіг думок, досягнення одностайної згоди
--	---

Незалежність України 1991 р.

У суспільному житті результативність та ефективність компромісу залежить від того, чи веде він до консенсусу як способу досягнення громадянської згоди. Так, 24 серпня 1991 р. в Україні в результаті компромісу між національно-демократичними силами та частиною представників комуністичної влади, було проголошено Незалежність. Це, своєю чергою, дало поштовх до загальнонаціонального консенсусу: 1 грудня 1991 р. На Всеукраїнському референдумі більшість громадян підтримала Акт про незалежність України.

Правила розв'язання конфліктів

- Виявити джерело і причину конфлікту.
- Записати суперечливі питання.
- Не розширювати предмет конфлікту, а максимально скорочувати кількість претензій.
- Уважно ставитись до конфліктуючих сторін.
- Неупереджено оцінювати позиції різних сторін конфлікту.
- Зрозуміти становище кожної сторони конфлікту.
- Намагатися досягнути порозуміння на ціннісному рівні та рівні почуттів.
- Усвідомити почуття кожної зі сторін конфлікту. Контролювати хвилювання.

Матеріал до семінару 3. Питання 2.

Часто з **переговорами** в нас асоціюється лише розв'язання політичних питань на державному й міжнародному рівнях. Але в повсякденному житті будь-яка розмова, що зачіпає інтереси учасників і спрямована на розв'язання проблемної ситуації, перетворюється на переговори. **Переговори** — це обговорення людьми проблеми, що виникла між ними, з метою її розв'язання, врегулювання.

Переговори — прямий діалог між конфліктуючими сторонами, спрямований на вирішення розбіжностей та досягнення згоди.

У ході переговорів ми, здебільшого, опиняємося перед вибором: яку позицію обрати — більш гнучку чи жорстку. Інколи той чи інший учасник переговорів розглядає будь-яку ситуацію як змагання волі, коли потрібно твердо наполягати на своєму, щоб отримати більше. Бажання перемогти нерідко зумовлює те, що реакція партнера стає жорсткою, становище погіршується, переговори виявляються марними.

Для успішного проведення переговорів можна скористатися відповідною пам'яткою, яка передбачає кілька етапів:

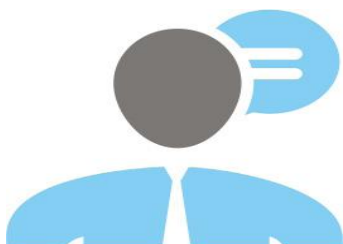
Виступи сторін

Ідіть на переговори з бажанням зрозуміти іншу людину й одразу запропонуйте: «З'ясуймо, в чому кожен з нас бачить суть проблеми».

Прояснення інтересів

Коли сторони висловилися, проясніть інтереси одне одного: запитайте себе та іншу сторону, чому у вас виникли такі погляди, бажання, інтереси й навіщо вам потрібно їх обстоювати. Будьте щирими.

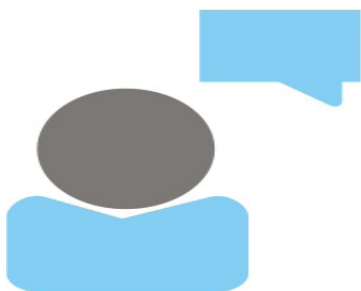
Визначення «порядку денного»

На основі побажань та інтересів, які ви визначили, потрібно скласти **перелік проблемних питань**, які слід обговорити, з метою їхнього врегулювання. Формулювання проблем має бути нейтральним, варто не надавати переваги жодній зі сторін.

Висування пропозицій

Коли з'ясовано, які проблеми необхідно обговорити, запропонуйте своєму партнеру або партнерці метод «поза грою» або відокремлення проблеми від особистостей. Скажіть: «Уявімо, що в цій ситуації задіяні інші люди, а нашим завданням є знайти найкраще розв'язання цієї проблеми». Можна застосувати **метод «мозкового штурму»**, тобто, запропонувати кілька різних ідей. Чим більше — тим краще

Прийняття рішення і формулювання угоди (домовленості)

Коли декілька ідей-пропозицій висунуто, застосуйте «тест на реальність»: яка з цих пропозицій може бути прийнятною для виконання обома сторонами.

Виконання домовленості

Після закінчення переговорів настає найважливіший етап — виконання домовленостей. Невиконання призводить до нових суперечностей, часто значно складніших за попередні. Але не зневірюйтеся. Якщо домовленості не досягнуто, ви завжди можете повернутися до переговорів

Джерело: За матеріалами посібника «Ми — громадяни України»,

Асоціація «Нова Доба», 2001 р.

Матеріал до семінар 3. Питання 2.

СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТУ

1. КОНКУРЕНЦІЯ – активна боротьба за власні інтереси.
2. КОМПРОМІС – вироблення рішення, що влаштовує всі сторони конфлікту.
3. ВІДСТУП – відхід від відповідальності.
4. ПРИСТОСУВАННЯ – пристосування слабкішої сторони до позиції сильнішої.

Матеріал до семінару 3. Питання 3.

Іноколи в ситуації тривалого конфлікту люди не бажають розмовляти один з одним. Тоді їм краще звернутися до третьої особи, яка допоможе провести переговори, стане посередником. Переговори, що здійснюються з допомогою посередника, називають **медіацією** (лат. media — середина), а саму людину-посередника — **медіатором**

Медіатор — нейтральна особа, яка керує діалогом задля зменшення напруження. Це не суддя і не радник. Він намагається пояснити сторонам конфлікту позицію іншого та можливі умови для подолання суперечностей..

Медіатор виступає посередником і пропонує сторонам розв'язати конфлікт мирним шляхом. Тоді проблему можна вирішити швидше і краще. У ролі медіатора може виступати викладач / викладачка, однокласники, які допомагають розв'язати проблему поміж друзями. Медіація, подібно до переговорів, органічно пов'язана з правами людини: зі свободою та рівністю всіх людей, з правом на повагу та гідність, зі свободою думки і слова, з особистою недоторканістю. Медіація — це мистецтво. Її успішність значним чином залежить від кваліфікації медіатора та його особистої здатності допомогти обом сторонам, не схиляючись на бік жодної.

СХОДИНКИ – ЕТАПИ МЕДІАЦІЇ

						Виконання домовленостей
					Прийняття рішення	
				Висування пропозиції		
			Формулювання «ПОРЯДКУ ДЕННОГО»			
		Прояснення інтересів сторін				
	Виступи сторін					
Вступ. Підготовка до медитації						

СЕМІНАР (Практичне заняття) № 4 з навчальної дисципліни Громадянська освіта

Тема: Місцеве самоврядування. Вибори до місцевого самоврядування.

Мета: студент/студентка досліджує форми громадських дій, спрямованих на захист прав громади. Студент/студентка розуміє механізми реалізації прав та інтересів громади. Студент/студентка діє: організовує громадські слухання, спрямовані на захист прав громади.

Матеріально – технічне забезпечення та дидактичні засоби, ТЗН: підручник, картки із завданнями для роботи на парах, схеми

Час - 2 години

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРУ (Практичного заняття)

Структура семінару	Відведений час	Методичні рекомендації
1 Організаційна частина	3 хв.	Привітання, визначення присутності студентів на занятті

2 Повідомлення теми, формулювання мети та основних завдань	10 хв.	Включає в себе: вступне зауваження, мотивацію актуальності теми, формулювання мети, огляд головних питань семінару.
3 Основна частина	60 хв.	На цьому занятті ви з'ясуєте та усвідомите важливість участі молоді у житті місцевої громади, а саме: навчитеся визначати та аналізувати проблеми місцевої громади, пояснювати, які права і можливості мають громадяни для вирішення місцевих проблем, створювати план дій для вирішення проблем місцевої громади. 1. Форми впливу громади на владу. 2. Як добиватися свого. 3. Проблеми мого населеного пункту (метод Метаплану). Вибори до місцевого самоврядування
4 Заключна частина	7 хв.	Включає в себе: узагальнення, теоретичні і фактичні висновки. Повідомлення оцінок.

Література:

1. Бакка Т.В. Інтегрований курс «Громадянська освіта» (рівень стандарту): підруч. Для 10 кл. закладів загальної середньої освіти / Бакка Т.В., Марголіна Л.В., Мелешенко Т.В. – К.: УОВЦ «Оріон», 2018. – 240 с.: іл.
2. Гісем О.О. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / О.О. Гісем, О.О. Мартинюк. – Харків: Вид-во «Ранок», 2018. – 192 ст., іл.
3. Васильків І.Д. Громадянська освіта. Інтегрований курс, рівень стандарту: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. // І.Д.Васильків, В.М. Кравчук, О.А. Сливка, І.З. Танчин, Ю.В. Тимошенко, Л.М. Хлипавка. – Тернопіль: Астон, 2018. – 256с.:іл.
4. Громадянська освіта. 3Д Демократії: думаємо, дбаємо, діємо: методичний посібник до курсу громадянської освіти для 10-го кл закладів загальної середньої освіти: (в 7-ми частинах) / П. Вербицька, О. Волошенюк, Г. Горленко та ін.; за ред. П.Кендзьора. – Львів: ВД «Панорама», 2018 –
5. Валентій Л.І. Громадянська освіта. Інтегрований курс. 10 кл. 1 семестр / Л.І. Валентій. – Харків : ВГ «Основа», 2018 – 112 с. – (Серія «Мій Конспект»)

Практичні завдання для підготовки до семінару:

2. Юридична консультація для активного громадянина

Об'єднайтеся у пари, знайдіть в Інтернеті та ознайомтеся із документами про можливості захисту законних інтересів громади:

- Конституція України;
- Закон України «Про місцеві державні адміністрації»;
- Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»;
- Закон України «Про інформацію»;
- Закон України «Про звернення громадян»;
- Закон України «Про об'єднання громадян»;

- Закон України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації»;
- Закон України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності»;
- Закон України «Про доступ до публічної інформації»;
- Указ Президента України від 26 лютого 2016 р. № 68 «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні»;
- Постанова Кабінету Міністрів від 3 листопада 2010 р. № 996 «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики».

Кожна група готує відповіді на наступні питання до свого документу:

Яким чином у перелічених вище документах відображена інформація про те, як громада може захищати свої права?

Чому важливо для кожного громадянина бути обізнаним у своїх правах та законних можливостях їхнього захисту?

Якими шляхами громада може захищати свої права та привертати увагу влади до проблем мікрорайону, вулиці, населеного пункту, будинку?

Питання для підготовки до семінару та обговорюються на семінарі:

1. Форми впливу громади на владу.
2. Як добиватися свого.
3. Проблеми мого населеного пункту (метод Метаплану). Вибори до місцевого самоврядування.

Теми рефератів та презентацій до семінару:

1. Виборче право: активне та пасивне.
2. Із історії місцевого самоврядування – Магдебурзьке право міст.
3. Молодіжні громадські організації. Як правильно створити.
4. Демократичне суспільство та його цінності. Адвокація та лобізм.

До семінарського заняття 4

ФОРМИ ВПЛИВУ ГРОМАДИ НА ВЛАДУ	1. Переглядати проекти рішень та ухвалені рішення місцевої ради	2. Здійснювати моніторинг ухвалених рішень	3. Відвідувати пленарні засідання місцевої ради та засідання постійних депутатських комісій
4. Слідкувати за порядком ухвалення рішень	5. Звертатися до органу влади	6. Брати участь у зустрічах керівників	7. Вимагати звітування депутатів місцевої ради

		та посадових осіб місцевих рад з населенням	та міського голови
8. Давати депутатам доручення виборців	9. Подавати місцеві ініціативи (пропозиції)	10. Проводити громадські слухання	11. Ініціювати розгляд електронних петицій
12. Створювати консультативно- дорадчі органи	13. Збирати загальні збори громадян за місцем проживання	14. Створювати органи самоорганізації населення	15. Єднатися у громадській об'єднання
16. Подавати проекти на фінансування з бюджету участі	17. Проводити місцевий референдум	18. Оскаржувати дії чи бездіяльність органів влади в суді	<i>За матеріалами проекту «Громадяни в дії». Режим доступу: http://old. decentralization.gov.ua/p ics/attachments/ Pro-tviy-vplyiv-na- vladu.pdf</i>

Із зібраного переліку визначте для себе 5 форм громадянської дії, які, на вашу думку, є найбільш дієвими.

Порівняйте свій вибір із тим, який зробили ваші одногрупники. Чи збігаються ваші результати? Обговоріть це.

Знайдіть сайт вашої місцевої громади <https://dniprorada.gov.ua>. Перегляньте стрічку новин. Які форми діяльності різних громад ви тут бачите?

До семінарського заняття 4

«Проблеми мого населеного пункту»

Заголовки рубрик:

1. Що ми маємо зараз?
2. Як повинно бути?
3. Чому наші сьогоднішні позиції не відповідають нашим прагненням?
4. Пропозиції змін

Скориставшись методом Метаплану, підготуйте великий аркуш паперу, розділіть його на чотири частини, запишіть такі заголовки чотирьох рубрик: Учасники можуть записувати на стікерах свої відповіді на кожне з питань і наклеювати їх у певній частині таблиці, відстежуємо, щоб записи не повторювалися. Після завершення роботи порівнюємо та обговорюємо думки за наступними питаннями:

Перегляньте першу і останню частини ваших Метапланів.
 Висловіть думки, від кого залежить вирішення проблем вашого населеного пункту?
 Які проблеми мешканці громади можуть вирішити самотужки?
 З якими питаннями їм доведеться звернутися до влади?

СЕМІНАР (Практичне заняття) № 5 з навчальної дисципліни Громадянська освіта

Тема: Аналіз медіатексту.

Мета: студент/студентка досліджує основні критерії за якими можна робити власні висновки що до медіа повідомлення, має знати зміст понять і термінів розділу. Студент/студентка всіє виражати свою думку, порівнювати власну думку з думками інших студентів, обґрунтовувати свою думку під час дискусії

Матеріально – технічне забезпечення та дидактичні засоби, ТЗН: підручник, картки із завданням для роботи на парах, схеми

Час - 2 години

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРУ (Практичного заняття)

Структура семінару	Відведений час	Методичні рекомендації
1 Організаційна частина	3 хв.	Привітання, визначення присутності студентів на занятті
2 Повідомлення теми, формулювання мети та основних завдань	10 хв.	Включає в себе: вступне зауваження, мотивацію актуальності теми, формулювання мети, огляд головних питань семінару.
3 Основна частина	60 хв.	Будь-які медіа повідомлення конструюють з певною метою, транслюють певні цінності й точку зору і відповідно впливають на цінності, судження, поведінку й демократичний процес. 1. Стандарти інформації. 2. Критичний аналіз медіа повідомлення.
4 Заключна частина	7 хв.	Включає в себе: узагальнення, теоретичні і фактичні висновки. Повідомлення оцінок.

Література:

1. Бакка Т.В. Інтегрований курс «Громадянська освіта» (рівень стандарту): підруч. Для 10 кл. закладів загальної середньої освіти / Бакка Т.В., Марголіна Л.В., Мелешенко Т.В. – К.: УОВЦ «Оріон», 2018. – 240 с.: іл..
2. Гісем О.О. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / О.О. Гісем, О.О. Мартинюк. – Харків: Вид-во «Ранок», 2018. – 192 ст., іл.
3. Васильків І.Д. Громадянська освіта. Інтегрований курс, рівень стандарту: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. // І.Д.Васильків, В.М. Кравчук, О.А. Сливка, І.З. Танчин, Ю.В. Тимошенко, Л.М. Хлипавка. – Тернопіль: Астон, 2018. – 256с.:іл.
4. Громадянська освіта. 3Д Демократії: думаємо, діємо, діємо: методичний посібник до курсу громадянської освіти для 10-го кл закладів загальної середньої освіти: (в 7-ми частинах) /

- П. Вербицька, О. Волошенюк, Г. Горленко та ін.; за ред. П.Кендзьора. – Львів: ВД «Панорама», 2018 –
5. Валентій Л.І. Громадянська освіта. Інтегрований курс. 10 кл. 1 семестр / Л.І. Валентій. – Харків : ВГ «Основа», 2018 – 112 с. – (Серія «Мій Конспект»)

Практичні завдання для підготовки до семінару:

Громадянська активність Вправа «Червона Шапочка»

Усім відома казка про Червону Шапочку. Об'єднайтеся у групи, кожна з яких має розповісти історію «Червоної Шапочки» від імені:

- 1) телеканалу «Вовк-ТБ», спрямованого на захист вовків;
- 2) офіційної газети Казкового королівства, що прославляє подвиги лісорубів та інших жителів;
- 3) радіопередачі, де гостя — захисниця прав дітей, яка виступає проти жорстоких батьків, що відправляють дітей у ліс.

Питання для підготовки до семінару та обговорюються на семінарі:

1. Елементи стандартів інформації.
2. Елементи схеми критичного аналізу медіаповідомлення.

Теми рефератів та презентацій до семінару:

1. Відомі представники преси – борці за права людини.
2. Історія громадських мас-медіа
3. Ідеї для створення медіа-проекту коледжу.

У сучасному світі інформація дуже часто використовується для маніпулювання.

Як перевірити достовірність інформації, щоб не стати її жертвою? Чи є якість правила, дотримання яких зменшить ризик споживання маніпулятивного контенту? Якою повинна бути достовірна новина? Як її повинен оформити журналіст? На ці та деякі інші питання ми сьогодні і пошукаємо відповіді в темі нашого курсу.

Пригадай вивчені раніше терміни:

Стандарт	в широкому розумінні — зразок, еталон, модель, які приймаються за вихідні для порівняння з ними інших подібних об'єктів. Стандарт як нормативно-технічний документ встановлює комплекс норм, правил, вимог до об'єкта стандартизації. Стандарт розробляється як на матеріальні предмети, так і на норми, правила, вимоги в різних галузях.
Інформація	відомості про навколишній світ, відображення реального світу за допомогою повідомлень.

Контент	це інформація, яку розробник складає самостійно або копіює з дотриманням чинного законодавства та яка направлена на кінцевих користувачів чи аудиторію.
Мас-медіа	способи і засоби (канали) передачі інформації для масового споживання в демократичному суспільстві.
Маніпуляція	техніка свідомого викривлення інформації заради формування певного погляду, ставлення до певної особи / явища.
Фейк	підробка чи імітація новин, яку створено з ігноруванням редакційних норм, правил, процесів, прийнятих у медіа для забезпечення відповідності та перевіреності, та яка не витримує жодних, навіть поверхневих, перевірок на відповідність та реальність, але, незважаючи на це, має потужний вплив на свідомість великої кількості людей.

А також вивчи значення нових термінів:

Факт	означає дійсність, подію, те, що реально відбулося. Фактами можуть бути числа, дати, імена, події. Все, чого можна торкнутися, виміряти, перерахувати, підтвердити. Факт не дає оцінок, а також ні до чого не закликає.
Судження (думка)	це продукт мислення, ставлення до чогось, оцінка, особиста думка. Наявність її поряд із фактом нерідко впливає на його сприйняття нами. Думка «забарвлює» факт, програмує нас на його сприйняття у такий спосіб, який потрібний авторові медіатексту.
Критичне мислення	це комплекс усвідомлених дій і навичок, які ми застосовуємо, коли оцінюємо інформацію, перевіряючи її на достовірність і наявність маніпуляцій.
Бекграунд	це новина, яка не належить до першорядних чи сенсаційних і подається з метою дотримання хронометражу новинарної радіо-, телепрограми чи підверстку в періодичній пресі; так називають підбірку матеріалів, які створюють інформаційне тло для суспільно важливої новини. У цьому сенсі бекграунд подає відомості про джерело проблеми, її передісторію, розвиток, роз'яснення та коментарі.

«Стандарти журналістики» — це певні правила професійної діяльності, норми, яких повинен дотримуватись журналіст при підготовці матеріалу до публікації. Розуміння необхідності впровадження професійних журналістських стандартів виникло давно. Ще у 1954 році на II всесвітньому Конгресі Міжнародної федерації журналістів було прийнято **Декларацію принципів поведінки журналістів**, яка, зокрема, визначає принцип **достовірності**: «журналіст зобов'язаний подавати інформацію, посилаючись на факти, походження яких він (вона) знає».

Багатолітній досвід світової журналістики дав можливість сформулювати **шість основних професійних стандартів новинної та аналітичної журналістики**. Ці стандарти визнаються більшістю українських медійних організацій (*Інститут Масової Інформації, Детектор Медіа, Інститут демократії ім. Пилипа Орлика, Інтерньюз-Україна, Комісія з журналістської етики*) і базуються на засадах редакційних політик таких світових медіа, як *Бі-Бі-Сі, Ройтерс, Франс-Прес, Дойче Велле*.

СТАНДАРТИ ЖУРНАЛІСТИКИ:

- баланс думок і точок зору;
- оперативність;
- достовірність (посилання на джерела);
- відокремлення фактів від коментарів;
- точність;
- повнота представлення фактів та інформації по проблемі.

Розшифруємо, що означають, як розуміти дані стандарти.

Баланс думок, точок зору	забезпечує всебічність та безсторонність висвітлення події. При висвітленні конфлікту необхідно надати слово та відобразити позиції всіх сторін конфлікту. При цьому сам журналіст має бути максимально неупередженим та не маніпулювати експертною думкою на користь однієї зі сторін.
Оперативність	максимально оперативно (швидко) та актуально висвітлювати події, проте не в збиток іншим стандартам.
Достовірність	кожен факт, що подається у матеріалі, повинен мати ідентифіковане та надійне джерело інформації; ненадійними джерелами інформації є неперифіковані акаунти в соціальних мережах, або ж джерела, які себе скомпрометували; джерело може бути анонімне, якщо це суспільно важливий факт, а оприлюднення джерела інформації може загрожувати його життю, здоров'ю чи професійній діяльності. При посиланні на дослідження необхідно вказувати «хто», «де» та «коли» його провів. Якщо це соціологічне опитування, то також необхідно вказати число вибірки та максимально допустиму похибку.

	Перевірка джерел інформації є одним із першочергових завдань журналіста.
Відокремлення фактів від коментарів	журналіст має бути максимально незаангажований. Усі коментарі власне журналіста (судження) мають бути чітко відокремлені від фактів та коментарів експертів.
Точність	поширювати лише правдиву інформацію. Ненадійність джерела інформації може призвести до поширення неточної та маніпулятивної інформації, що може зашкодити аудиторії. Особливу увагу варто приділяти іменам героїв, власним назвам, числам.
Повнота	у новинах має бути відповідь на питання : що сталося, де сталося, коли сталося; до аналітики додається , чому сталося і до чого це призведе, а також коментарі експертів; до новин на сайтах також має бути дописаний бекграунд, у якому має бути зазначена передумова події, контекст події та пояснені складні терміни.

Насамперед, важливо з'ясувати, з чим Ви маєте справу — з фактом чи судженням. Факт (від лат. *factum* — зроблене) означає дійсність, подію, те, що реально відбулося. Саме на фактах ґрунтується віра в правдивість історії, вільну від суб'єктивних оцінок новину — у сенсі вислову «факти — священні, коментарі — вільні». Фактами можуть бути числа, дати, імена, події. Все, чого можна торкнутися, виміряти, перерахувати, підтвердити. Факти можуть мати різні джерела, зокрема пересічні люди, наприклад, свідки події тощо. Головне, що відрізняє факт від оцінки — об'єктивність. Оцінка завжди відображає чияюсь суб'єктивну позицію, емоційне ставлення, заклик до якихось дій. Факт не дає оцінок, а також ні до чого не закликає.

- Якщо інформацію можна довести — це факт;
- Якщо інформація містить особисту оцінку — це думка;
- Якщо інформація стверджується чи заперечується — це судження;
- Якщо факт перебільшується, узагальнюється чи розглядається однобоко — це упередження.
- Якщо присутнє емоційне забарвлення — це думка, судження, упередження.

Зверни увагу!

Першоджерелами можуть бути:

- офіційні прес-релізи урядових та судових органів, місцевих органів влади та міжнародних організацій;
- офіційні листи, звернення та запити на інформацію;
- повідомлення з місця подій (без редагування та коментування);
- офіційні веб-сторінки організацій;
- люди, особисто причетні до події, зокрема свідки.

СЕМІНАР (Практичне заняття) № 6 з навчальної дисципліни Громадянська освіта

Тема: Як започаткувати власну справу.

Мета: студент/студентка досліджує внесок підприємців у досягнення людства. Студент/студентка розуміє відмінність між доходами і прибутками. Студент/студентка діє, визначаючи шляхи узгодження інтересів підприємця і суспільства.

Матеріально – технічне забезпечення та дидактичні засоби, ТЗН: підручник, картки із завданнями для роботи на парах, схеми

Час - 2 години

ПЛАН ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРУ (Практичного заняття)

Структура семінару	Відведений час	Методичні рекомендації
1 Організаційна частина	3 хв.	Привітання, визначення присутності студентів на занятті
2 Повідомлення теми, формулювання мети та основних завдань	10 хв.	Включає в себе: вступне зауваження, мотивацію актуальності теми, формулювання мети, огляд головних питань семінару.
3 Основна частина	60 хв.	Дає навички формування бізнес-плану, пошуку бізнес-ідеї тощо. Заняття надає допомогу молодим людям у пошуку роботи, складанні резюме, підготовці супровідних листів. 1. Бізнес план. 2. Приклад Власного Бізнес плану.
4 Заключна частина	7 хв.	Включає в себе: узагальнення, теоретичні і фактичні висновки. Повідомлення оцінок.

Література:

1. Бакка Т.В. Інтегрований курс «Громадянська освіта» (рівень стандарту): підруч. Для 10 кл. закладів загальної середньої освіти / Бакка Т.В., Марголіна Л.В., Мелешенко Т.В. – К.: УОВЦ «Оріон», 2018. – 240 с.: іл..
2. Гісем О.О. Громадянська освіта (інтегрований курс, рівень стандарту): підруч. для 10 кл. закл. загал. серед. освіти / О.О. Гісем, О.О. Мартинюк. – Харків: Вид-во «Ранок», 2018. – 192 ст., іл.
3. Васильків І.Д. Громадянська освіта. Інтегрований курс, рівень стандарту: підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. // І.Д. Васильків, В.М. Кравчук, О.А. Сливка, І.З. Танчин, Ю.В. Тимошенко, Л.М. Хлипавка. – Тернопіль: Астон, 2018. – 256 с.: іл.
4. Громадянська освіта. 3Д Демократії: думаємо, діємо, діємо: методичний посібник до курсу громадянської освіти для 10-го кл закладів загальної середньої освіти: (в 7-ми частинах) /

- П. Вербицька, О. Волошенко, Г. Горленко та ін.; за ред. П.Кендзьора. – Львів: ВД «Панорама», 2018 –
5. Валентій Л.І. Громадянська освіта. Інтегрований курс. 10 кл. 1 семестр / Л.І. Валентій. – Харків : ВГ «Основа», 2018 – 112 с. – (Серія «Мій Конспект»)

Практичні завдання для підготовки до семінару:

Бізнес-план — це документ, який містить систему пов'язаних в часі та в просторі та узгоджених з метою і ресурсами заходів і дій, спрямованих на отримання максимального прибутку внаслідок реалізації підприємницького проекту.

Головні засади майбутнього бізнесу закладаються у бізнес-план. Стандартний бізнес-план містить такі основні розділи

1. Резюме бізнес-плану, що підкреслює інвестиційну привабливість.
2. Аналіз ринку.
3. Основна ідея проекту та коротке бачення реалізації.
4. Детальний маркетинговий план.
5. Розроблений виробничий план.
6. Повний фінансовий план на 3–5 років.
7. Адміністративно-організаційний план.
8. Точний розрахунок рентабельності проекту.
9. Перелік ризиків і гарантій.
10. Список необхідної нормативної документації.
11. Додатки.

Кожен студент/студентка готує особисте повідомлення на тему «Шукаємо підприємницьку ідею»

Крок 1. Складіть в зошиті якомога більший перелік ваших умінь, захоплень, мрій

Крок 2. Виберіть той вид діяльності, що є в усіх трьох колонках таблиці. І підкресліть його.

Крок 3. Поділіться з однокласниками вашими міркуваннями і оберіть тих, хто має близькі уміння та уподобання.

Крок 4. Об'єднайтеся з однокласниками в групу і складіть перелік того, що в обраній вами сфері діяльності ви можете:

- виробляти нове;
- перепродавати вже існуюче на ринку;
- надавати послуги.

Крок 5. Сформулюйте спільну бізнес-ідею.

Крок 6. Підготуйте відповіді на питання, що наведено в таблиці «Алгоритм започаткування власної справи».

Крок 7. Підготуйте електронну презентацію і захистіть ваш спільний проект бізнесу перед класом.

Теми рефератів та презентацій до семінару:

1. Ресурси що використовує ринкова економіка.
2. Підприємницька діяльність – один з видів ресурсів ринкової економіки.

«Створюємо бізнес-план власного підприємства» Алгоритм започаткування власної справи

Етапи започаткування власної справи	Питання, на які потрібно знайти відповіді	Пояснення	Результат

Пошук бізнес-ідеї	Що я вмію робити добре? Що мені подобається робити? Що потрібно іншим людям?	Починати бізнес треба не тільки для отримання прибутку, а й для саморозвитку. Тому бізнес-ідеї потрібно вибирати в тій сфері діяльності, що вам знайома та подобається саме вам. Другим етапом є пошук відповіді на питання, чи потрібно це кому-небудь, крім вас, і чи будуть люди купувати ваш товар чи послугу.	Формулювання бізнес-ідеї. Який товар чи послугу я пропонуватиму.
Перевірка бізнес-ідеї	Хто мої потенційні споживачі? Які потреби майбутніх споживачів задовольнятиме мій товар (послуга)? Які аналогічні товари (послуги) пропонують конкуренти? Чим ваш товар (послуга) відрізнятиметься від аналогів?	Неправильним є уявлення про те, що «Це потрібно всім!». Насправді вашими потенційними покупцями буде лише незначна кількість осіб, що шукають певних благ для себе. Визначте цю групу осіб, хто вони: за віком, статтю, соціальним статусом, професією, національністю тощо. Конкуренти вже щось аналогічне продають. Яку особливість («родзинку») варто додати товару / послугі, щоб відрізнитися від конкурентів?	План необхідних ресурсів. Обчислення суми стартового капіталу.
Пошук ресурсів	Що потрібно для початку? Що з цього вже є в наявності? Що треба купити? Скільки коштів знадобиться для початку? Де можна знайти кошти для початку?	Складіть перелік усього — від скріпки до окремого приміщення, які знадобляться. Визначте, що у вас вже є? Поцікавтеся цінами на те, що доведеться придбати. Кошти можна позичити, виграти в конкурсі бізнес-ідей, залучити кошти однодумців і створити партнерство, отримати державну підтримку.	План необхідних ресурсів. Обчислення суми стартового капіталу.
Вибір ціни	Скільки коштуватиме виробництво одиниці	Метод «Собівартість +». Обчисліть	Ціна реалізації

	товару (послуги) Якою є ціни конкурентів?	собівартість виробництва одиниці продукції (послуги) і додайте суму очікуваного прибутку. Порівняйте з конкурентними та обґрунтуйте вибір ціни.	
Пошук каналів збуту	Як розповсюджувати товар (послугу)? Як і де рекламувати?	Споживачі мають знати, що ви з'явилися на ринку з новими пропозиціями. Ви можете скористатися наявними торгівельними закладами або створити власні. В будь-якому випадку варто подумати про дешеву і влучну рекламу.	Вибір місця продажу. План рекламної компанії.
Вибір організацій но- правової форми бізнесу, державна реєстрація	Це буде одноосібне володіння? Партнерство? Корпорація? Які документи потрібні для державної реєстрації?	Ви можете самі управляти бізнесом створивши ФОП — фізичну особу підприємця або юридичну особу — підприємство. Можна залучити партнерів і створити: Повне товариство, Товариство з додатковою відповідальністю, Товариство з обмеженою відповідальністю, корпорацію — акціонерне товариство.	Установчі документи. Свідоцтво про державну реєстрацію.

